

УДК: 616.314-089.23

МАКТАБГАЧА ЁШДАГИ БОЛАЛАРДА ТИШ-ЖАҒ ТИЗИМИДАГИ ПАТОЛОГИК ЎЗГАРИШЛАРНИ ЭРТА ТАШХИСЛАШ, ОЛДИНИ ОЛИШ ВА ТИББИЙ-ИЖТИМОЙ ХУСУСИЯТЛАРИНИ БАХОЛАШ

Камалова Феруза Рахматиллаевна, Эшонкулов Голибжон Туракулович
Бухоро давлат тиббиёт институти, Ўзбекистон Республикаси, Бухоро ш.

ОЦЕНКА МЕДИКО-СОЦИАЛЬНЫХ ХАРАКТЕРИСТИК РАННЕГО ВЫЯВЛЕНИЯ И ПРОФИЛАКТИКИ ПАТОЛОГИЧЕСКИХ ИЗМЕНЕНИЙ ЗУБО-ЧЕЛЮСТНОЙ СИСТЕМЫ У ДЕТЕЙ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА

Камалова Феруза Рахматиллаевна, Эшонкулов Голибжон Туракулович
Бухарский государственный медицинский институт, Республика Узбекистан, г. Бухара

ASSESSMENT OF MEDICAL AND SOCIAL CHARACTERISTICS OF EARLY DETECTION AND PREVENTION OF PATHOLOGICAL CHANGES IN THE DENTAL SYSTEM IN PRESCHOOL CHILDREN

Kamalova Feruza Rahmatilloeva, Eshonkulov Golibjon Turakulovich
Bukhara State Medical Institute, Republic of Uzbekistan, Bukhara

e-mail: doktor_feruz@mail.ru

Резюме. Сўнги йилларда мамлакатимизда ва хорижда болаларда стоматологик тизимнинг аномалиялари ва деформацияларининг частотасини аниқлаш бўйича кўплаб тадқиқотлар олиб борилди. Касалликларнинг тарқалишини билиш ортодонтик даволанишни минтақавий даражада тўғри режалаштириш ва ташкил этиш учун зарурдир, чунки улар маҳаллий шароитга ва стоматологик ёрдам сифатига қараб фарқ қилиши мумкин. Адабиётларни таҳлил қилиш натижалари шуни кўрсатадики, болалик даврида юзага келадиган тиш тизимидаги баъзи патологик ўзгаришлар катта фарқларга эга.

Калим сўзлар: тиш тизими, аномалия, ортодонтик даволаш, ёмон одатлар, болалар саломатлиги.

Abstract. In recent years, many studies have been carried out in our country and abroad to determine the frequency of anomalies and deformations of the dental system in children. Knowledge of the prevalence of diseases is necessary for the proper planning and organization of orthodontic treatment at the regional level, since they can vary depending on local conditions and the quality of dental care. The results of an analysis of the literature show that some pathological changes in the dental system that occur in childhood have large differences.

Key words: dental system, anomaly, orthodontic treatment, bad habits, children's health.

Тадқиқотнинг долзарблиги. Сўнги йилларда болалар ёшида тиш-жағ аномалиялари ва деформацияларининг частотасини аниқлаш учун мамлакатимизда ва чет элларда бу борада кўплаб тадқиқотлар ўтказилмоқда. Касалликларнинг тарқалишини билиш минтақавий даражада ортодонтик даволанишни тўғри режалаштириш ва ташкил этиш учун зарурдир, чунки улар маҳаллий шароитга ва стоматологик ёрдам сифатига қараб фарқ қилиши мумкин.

Адабиётларни таҳлил қилиш натижаси шуни кўрсатадики, болалар ёшидаги мавжуд бўлган тиш - жағ тизимидаги айрим патологик ўзгаришлар катта фарқларни кўрсатади. Оспанова Г.Б.нинг (2000) кўрсатиб ўтган маълумотларига кўра, 25 ёшгача бўлган дунё аҳолисининг 80% дан ортиғи тишларнинг жойлашувида у ёки бу

даражада ифодаланган аномалияга эга бўлган, шунингдек ўрганилган болаларнинг 35% дан 65% гача бўлган миқдори ортодонтик муолажага муҳтож бўлганлигини кўрсатади. Болалар стоматологларининг асосий эътибори мактаб ёшидаги болаларнинг ортодонтик муаммоларига ва уларни олдини олиш, ҳамда даволашга қаратилган. Улар орасида биринчи марта тиббий кўрик жорий этилгани салмоқли профилактика ва даволаш натижаларига эришиш имконини берди. Сўнги йилларда соғлиқни сақлашнинг асосий эътибори болаларнинг ёшлигидан бошлаб, яъни мактабгача бўлган даврида стоматологик саломатлигини сақлашга қаратилган [1,2], чунки тиш аномалиялари эрта ёшда пайдо бўла бошлайди. Айрим муаллифларнинг берадиган маълумотларига қараганда [2], 1 ёшдан 3 ёшгача

бўлган болаларда тиш – жағ аномалияларнинг частотаси 5,5% ни ташкил қилади, 3-6 ёшли болаларда эса бу кўрсаткич 6,12% дан 33,02% гача ошади. 7-12 ёшли болаларда аралаш тишлов даврида тиш ёй қатори аномалиялари кўриқдан ўтганларнинг 49,2 % да, 13-16 ёшли ўсмирларда эса 43 % да доимий тишловда кузатилади. Болаларда алмашинув тишлов даврида тиш ёй аномалияларининг тарқалиши доимий тишларга қараганда 3-5% га юқори бўлиб, бу катта ёшдаги болаларда ўзини намоён қиладиган ёшда бўлганлиги, яъни ўз-ўзини тартибга солиш жараёнлари билан изоҳланади.

Тадқиқотнинг мақсади: мактабгача ёшдаги болаларда тиш-жағ тизимидаги патологик ўзгаришларни эрта ташхислаш, олдини олиш ватиббий-ижтимоий хусусиятларини баҳолаш

Тадқиқот материали ва натижалар: Олиб борилган мазкур тадқиқот ишимиз 2020 – 2023 йилларда Бухоро вилояти ихтисослаштирилган болалар стоматология бўлимларида ва вилоятга қарашли бир нечта мактабгача таълим муассасаларида доимий назоратда ва даволанишда бўлган болаларнинг тиббий карталари ва улардан йиғилган объектив, ҳамда субъектив клиник маълумотларга асосланган. Асосий стоматологик касалликларнинг учраши, ҳамда тиш – жағ тизимидаги патологик ўзгаришларни ўрганиш ва баҳолаш учун биз Бухоро вилояти ихтисослаштирилган стоматология болалар бўлимида доимий назоратда ва даволанишда бўлган 378 нафар болалар ҳақидаги умумий маълумотларни йиғдик. Стоматологик текширув стандарт асбоблар тўпламларидан фойдаланган ҳолда сунъий ёруғлик остида ўтказилди: ЖССТ усули бўйича бунда асосий текшириш асбоблари ойна, зонд, пинцет (1989) лардан иборат бўлди. Текширув давомида вақтинчалик ва доимий тишларнинг ҳолати, тиш ёйларининг шакли, юқори, пастки лаблар ва тилнинг френулумининг бирикиши, оғиз бўшлиғи вестибуласининг чуқурлиги кабилар ўрганилди. Олд ва орқа тишлар соҳасидаги окклюзион контактлар баҳоланди.

Тиш – жағ аномалияларини айнан шу ёшли, яъни эрта ёшли болаларда кузатиладиган ортодонтик ўзгаришларни баҳолаш учун биз Калвелис таснифидан фойдаландик (1957). Сагиттал ва вертикал бўшлиқнинг ўлчами калипер ёрдамида аниқланди ва юқори фронтал ва пастки тишларнинг бир-бирига бирикиш чуқурлиги қайд этилди. Юқори лабнинг диастемаси ва френулумининг ўлчами ва клиник шакли калипер билан ўлчангандан сўнг ва френулум бириктирмасининг кенглигига қараб аниқланди (Стафеев А.А., 1997). Муаллиф томонидан таклиф қилинган юқори лабнинг френулумларининг таснифи қўлланилди: 1-шакл

юпка, бирикиш жойида кенглиги 1 мм гача; 2-шакл ўртача даражада ифодаланган, асосда 1-2 мм; 3-шакл - 2 мм дан ортик қалинлашган асосли френулум.

Боладаги юз ҳолатининг бузилиши, юзнинг аномалиялари ва деформацияларининг эрта белгилари, ёмон одатларнинг мавжудлиги, назофаренкс ҳолати, ютиш тури, овқатни чайнаш табиати ва нафас олиш тури кабиларга ҳам баҳо бердик. Нафас олиш функциясининг ҳолати оддий пахта момиги билан клиник синовлар маълумотлари, болаларнинг ота-оналари билан уйқу ва уйғониш пайтида боланинг лабларининг ҳолати тўғрисида суҳбатлардан олинган маълумотларни баҳолаш орқали баҳоланди. Чайнаш функцияси, тиш ёйларининг шаклланиши, тўлиқ окклюзион контактларнинг мавжудлиги, шунингдек, боланинг овқатни чайнаш хусусиятлари, яъни бунда иккала ёки бир томондан, қаттиқ овқатларга муносабати ва овқатланиш вақти ҳақида сўраши асосида баҳоланди. Ютиш функцияси ютиш тести ёрдамида аниқланди.

Биз ўрганган болалар ота – оналарининг аксарияти фарзандида мавжуд бўлган туғма ва кейинчалик ҳосил бўладиган аномалияларни (у хатто кичик аномалия бўлса ҳам) пайқашмаган ёки унга етарли ахамият қаратишмаган. Шунингдек, боғча тарбияланувчиларининг назоратчи тарбиячилари мавжуд бўлган зарарли одатлар (бармоқ, тил, лаб, лунжни сўриш, бутилка билан ухлаб қолиш) нинг кейинчалик келтириб чиқарадиган шакл бузилишлари ҳақида етарли маълумотга эга эмаслар. Болалар ота – оналаридан олинган сўровнома натижалари болаларда тиш – жағ тизими хусусиятлари бўйича билимларнинг паст даражаси, ҳамда зарарли одатларни олдини олиш бўйича профилактик мосламаларнинг мавжудлиги ҳақида ахборотнинг етишмаслиги билан тушунтирилади.

Ўрганилган мактабгача таълим муассасалари болалари орасида кариес 73 %±0.03, муддатидан олдин тиш (сут тишлари) йўқотишлар 17% ни, тиш – жағ аномалиялари 53.9%, қўшилиб келган аномалиялар эса 58.9 % ни ташкил қилди.

Болаларнинг клиник тадқиқотлари натижалари ортодонтик беморнинг амбулатория картасида қайд этиб борилди. Унда болага тегишли бўлган маълумотлар, манзили, онанинг ҳомиладорлик ва туғиш асоратлари, туғилишдан уч йилгача бўлган даврда боланинг умумий соғлиги, овқатланишнинг табиати, сўрғичдан фойдаланиш муддати, ёмон одатларнинг мавжудлиги, тури. нафас олиш, ютиш, чайнаш, тишларнинг кетма-кетлиги ва вақти, тиш қаттиқ тўқималарининг ҳолати, тиш ёйларининг шакли, френулумнинг бирикишидаги аномалиялар,

каринодошларда аномалияларнинг мавжудлиги кабилардан олинган маълумотларни боланинг тиббий картасига қайд этиб бордик. Болаларни текшириш боскичларини шу тариқа давом эттириб, кейинги этапларни боланинг умумий динамик ҳолати, юз конфигурацияси, чакка пастки жағ бўғими ҳолати, юмшоқ тўқималар ҳолати, асосий функционал ҳолат – ютиниш, чайнаш, нафас олиш ва нутқ, оғиз бўшлиғи шиллик қават ҳолати, тиш – ёй ўлчамлари, ҳамда тишлов ҳолати кабиларга ахамият қаратдик.

Кичик ёшдаги боғча муассасаларида болаларнинг тиш қаторлари ўлчамларини аниқлаш - бу текшириш усулини биз Долгополова З.И. усули бўйича ўтказдик. Бу усулда вақтинчалик тишлови бўлган болаларнинг тиш қаторлари ўлчамларини аниқланади Ёнбош курак тишлар ва қозиқ тишларнинг антропометрик нукталари танглайдаги, биринчи ва иккинчи молярлар бўлиб, бу чайнов юзаларидаги кўндаланг ва бўйлама фиссураларининг кесишмалари жойи ҳисобланади.

Жағлар сагиттал ўлчамларини ўлчаш учун антропометрик нукталар марказий курак тишларнинг мезиал бурчаклари ва иккинчи молярларнинг бўйлама ва кўндаланг фиссураларнинг кесишган нукталари ҳисобланади.

Мазкур усул макродентия туфайли келиб чиқадиган, тиш қаторлари торайиши ва қисқаришидан келиб чиқадиган зичланган тишларнинг ҳолатини дифференциация қилишга имкон берди. Бундан ташқари, бу услуб ёрдамида тўғри окклюзиялар ораси алоқаларнинг бузилиш сабабларини ўрнатиш мумкин.

Хулоса. Биз ўрганган болалар ота – оналарининг аксарияти фарзандида мавжуд бўлган туғма ва кейинчалик ҳосил бўладиган аномалияларни (у хатто кичик аномалия бўлса ҳам) пайқашмаган ёки унга етарли ахамият қаратишмаган. Шунингдек, боғча тарбияланувчиларининг назоратчи тарбиячилари мавжуд бўлган зарарли одатлар (бармоқ, тил, лаб, лунжни сўриш, бутилка билан ухлаб қолиш) нинг кейинчалик келтириб чиқарадиган шакл бузилишлари ҳақида етарли маълумотга эга эмаслар. Болалар ота – оналаридан олинган сўровнома натижалари болаларда тиш – жағ тизими хусусиятлари бўйича билимларнинг паст даражаси, ҳамда зарарли одатларни олдини олиш бўйича профилактик мосламаларнинг мавжудлиги ҳақида ахборотнинг етишмаслиги билан тушунтирилади. Ўрганилган мактабгача таълим муассасалари болалари орасида кариес 73 %±0.03, муддатидан олдин тиш (сут тишлари) йўқотишлар 17% ни, тиш – жағ аномалиялари - 53.9%, кўшилиб келган аномалиялар эса - 58.9 % ни ташкил қилди.

Адабиётлар:

1. Камалова Ф.Р. Первичная профилактика стоматологических заболеваний у детей// Новый день в медицине. - 2020. - №2 (30/2). - С. 383.
2. Камалова Ф.Р. Показатели распространенности и интенсивности кариеса зубов у детей Бухарской области // Новый день в медицине. - 2019. - № 2(26). – С. 183-185.
3. Axtamovich R. A. et al. To Study and Assess the Condition of the Mouth in Children with Congenital Cliffs of the Lip and Palate // Central Asian Journal of Medical and Natural Science. – 2022. – Т. 3. – №. 5. – С. 378-380.
4. Axtamovich R. A. et al. Features of Surgical Methods for the Elimination of Congenital Bilateral Cleft Lip and Palate // International journal of health systems and medical sciences. – 2022. – Т. 1. – №. 4. – С. 127-129.
5. Rahmatilloeyvna K. F., Avazovna M. F. Peculiarities of rehabilitation of children with congenital cleft lip and palate // European journal of modern medicine and practice. – 2022. – Т. 2. – №. 5. – С. 178-181.
6. Rahmatilloeyvna K. F. et al. Improving the Methods of Treatment and Prevention of Complications of Odontogenic Diseases of the Jaws in Children //Eurasian Medical Research Periodical. – 2022. – Т. 6. – С. 168-171.
7. Kamalova F. R., Yariyeva O. O., Masharipov A. U. Features of providing dental care to children with cerebral palsy //Journal of Natural remedies. – 2021. – Т. 22. – №. 1 (1). – С. 83-86.
8. Rahmatillaevna K. F., Umarovich S. S. Consequences Of Early Extraction of Deciduous Teeth in Children //Eurasian Medical Research Periodical. – 2021. – Т. 1. – №. 1. – С. 51-54.

ОЦЕНКА МЕДИКО-СОЦИАЛЬНЫХ ХАРАКТЕРИСТИК РАННЕГО ВЫЯВЛЕНИЯ И ПРОФИЛАКТИКИ ПАТОЛОГИЧЕСКИХ ИЗМЕНЕНИЙ ЗУБО-ЧЕЛЮСТНОЙ СИСТЕМЫ У ДЕТЕЙ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА

Камалова Ф.Р., Эшонкулов Г.Т.

Резюме. В последние годы в нашей стране и за рубежом проведено множество исследований с целью определения частоты аномалий и деформаций зубочелюстной системы у детей. Знание распространенности заболеваний необходимо для правильного планирования и организации ортодонтического лечения на региональном уровне, поскольку они могут варьироваться в зависимости от местных условий и качества стоматологической помощи. Результаты анализа литературы показывают, что некоторые патологические изменения зубочелюстной системы, имеющиеся в детском возрасте, имеют большие различия.

Ключевые слова: зубочелюстная система, аномалия, ортодонтическое лечение, вредные привычки, здоровье детей.